

-I-

Το χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας παραμένει ένα από τα πλέον σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα δεν περιορίζεται ούτε αποτελεί χαρακτηριστικό μόνο του δημόσιου τομέα. Αντίθετα επεκτείνεται και χαρακτηρίζει και πολλούς κλάδους και δραστηριότητες των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Με τη σειρά της αυτή η χαμηλή ανταγωνιστικότητα αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη και για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του ελληνικού λαού.

Κοινός παρανομαστής των δραστηριοτήτων και του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας αποτελεί το "ανθρώπινο κεφάλαιο" της χώρας. Ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί τον καθοριστικό μοχλό για τη αναγκαία προσπάθεια με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Αυτός μετατρέπει την πρώτη ύλη σε προϊόν, αυτός προσαρμόζει και αναπτύσσει τεχνολογίες, αυτός εφευρίσκει, καινοτομεί, οργανώνει, προγραμματίζει.

Για τούτο πρέπει να γίνει κατανοητό πως οι σημαντικότερες επενδύσεις για το μέλλον αυτού του τόπου θα πρέπει να είναι οι επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Οι επενδύσεις αυτές είναι οι μόνες που θα μπορέσουν να διασφαλίσουν στο μέλλον ισχυρά και μόνιμα συγκριτικά πλεονεκτήματα για τη χώρα. Επιπλέον είναι εκείνες που θα έχουν τη μεγαλύτερη συμβολή στην αποφασιστική μείωση του τεράστιου οικονομικού και κοινωνικού προβλήματος της ανεργίας.

Οι επενδύσεις αυτές όμως είναι μεσο-μακρο-πρόθεσμης απόδοσης. Άρα απαιτούν σωστό μεσο/μακροχρόνιο προγραμματισμό καθώς και συνέπεια και συνέχεια στην υλοποίησή τους. Αυτός ο προγραμματισμός θα πρέπει να αποτελέσει την πιο ουσιαστική αποστολή της ηγεσίας της χώρας στο άμεσο μέλλον.

Ο προγραμματισμός των επενδύσεων του ανθρώπινου κεφαλαίου πρέπει να απευθύνεται ταυτόχρονα σε προβλήματα που αναφέρονται σε δύο χρονικούς ορίζοντες. Απ'τη μια πλευρά πρέπει να προετοιμάζει -μέσω του εκπαιδευτικού μας συστήματος- την κοινωνία του αύριο. Απ'την άλλη πρέπει να αντιμετωπίζει -με προγράμματα κα-

τάρτισης και επιμόρφωσης- τις σημερινές αναντιστοιχίες μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς εξειδικεύσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου παραγωγικού δυναμικού.

Επομένως η προσπάθεια αυτή πρέπει να στοχεύει ταυτόχρονα

- στην αναμόρφωση του συστήματος εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης
- στην κοινωνική καταξίωση της εργασίας μέσω του συνδυασμού της υλικής και ηθικής αμοιβής με την ποσότητα και την ποιότητα της προσφερόμενης εργασίας
- στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών στα ζητήματα της οικονομίας, της εργασίας, της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Η προσπάθεια αυτή απαιτεί πολιτική βούληση και θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από συνέχεια και συνέπεια.

Ο συνδυασμός της αμοιβής των εργαζομένων με την αποδοτικότητα της εργασίας και των προσόντων τους που μπορεί να οδηγήσει σε άλλα επίπεδα κινητικότητας και ανταγωνιστικότητας την ελληνική κοινωνία είναι ένα άλλο μεγάλο ζήτημα.

Κατάλληλη πολιτική σε αυτή τη κατεύθυνση σε συνδυασμό με την πολιτική στα ζητήματα της εκπαίδευσης θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια γενικότερη αναβάθμιση του ανθρώπινου παράγοντα.

-II-

Το βασικό ερώτημα στο οποίο πρέπει να απαντήσει σήμερα το εκπαιδευτικό μας σύστημα είναι η προετοιμασία του Ανθρώπου, του πολίτη και του παραγωγού της Ευρώπης του 21ου αιώνα.

Του Ανθρώπου, ο οποίος θα είναι Ευρωπαίος χωρίς να έχει αποδυναμωθεί η εθνική του πολιτισμική και πολιτιστική ταυτότητα θα είναι σύγχρονος αλλά με ενδυναμωμένη την παραδοσιακή του παιδεία και τη σύνδεσή του με τις ρίζες του λαϊκού του πολιτισμού.

Του πολίτη ο οποίος θα ανήκει στην Ευρωπαϊκή κοινωνία, αλλά η συμβολή του στο γίνεσθαι αυτής της ευρύτερης κοινωνίας θα πραγματοποιείται με την ενεργό συμμετοχή του στην εθνική πολιτική ζωή.

Του παραγωγού, ο οποίος θα συμβάλει στην αναβάθμιση της θέσης της χώρας του στον Ευρωπαϊκό και τον διεθνή καταμερισμό εργασίας με τις δεξιότητές του και την δυνατότητα προσαρμογής του στο ταχύτατα μεταβαλλόμενο τεχνολογικό και οργανωτικό περιβάλλον.

Η αξιολόγηση του σημερινού εκπαιδευτικού μας συστήματος με βάση αυτές τις απαιτήσεις οδηγεί σε συμπεράσματα, τα οποία θα πρέπει να μας προβληματίσουν.

- Η βασική εκπαίδευση, δεν προετοιμάζει τους νέους να συμμετάσχουν ως πολίτες στην κοινωνία, δεν βοηθάει στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των μαθητών και δεν τους προσανατολίζει επαγγελματικά ανάλογα με τις ικανότητές τους και τις ανάγκες της κοινωνίας και της παραγωγής.
- Η επαγγελματική εκπαίδευση, έχοντας ελάχιστη σχέση με τις μελλοντικές αλλά και τις σημερινές ανάγκες της αγοράς εργασίας δεν έχει καταξιωθεί ούτε παραγωγικά ούτε -κατά συνέπεια- και κοινωνικά. Τεχνολογικά υποβαθμισμένη, δεν προσφέρει ικανοποιητικές γνώσεις, δεξιότητες και δυνατότητες προσαρμογής.
- Η ανώτατη εκπαίδευση κινείται μεταξύ της παραδοσιακής παραγωγής δημοσίων υπαλλήλων και επιστημόνων με μικρή ευαισθησία σε νέους δρόμους γνώσης.

Με αυτά τα δεδομένα η υποβάθμιση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της κοινωνίας μας είναι ευεξήγητη. Είναι, λοιπόν επιτακτική η ανάγκη να μελετηθούν σοβαρά τα προβλήματα του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Η μελέτη τους και η αντιμετώπισή τους είναι έργο του Υπουργείου Παιδείας. Σε ένα θά σταθώ γιατί έχει ιδιαίτερη σημασία για την αναβάθμιση του ανθρώπινου παράγοντα και γιατί ξεπερνά τα όρια της αναμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος. Θίγει ευρύτερα θέματα, που είναι της αρμοδιότητας περισσοτέρων φορέων και υπουργείων. Αφορά συνολικά την κυβέρνηση. Είναι η προσέγγιση του εκπαιδευτικού συστήματος, του συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης και λαϊκής επιμόρφωσης, των διαδικασιών προσδιορισμού της αμοιβής των εργαζομένων, της διοικητικής οργάνωσης, με τις ανάγκες της κοινωνίας και της

παραγωγής. Το κράτος στο σύνολό του πρέπει να πετύχει οι νέοι άνθρωποι να έχουν τη μόρφωση και τη δουλειά που θα τους επιτρέψουν και να αναπτυχθούν και να συμβάλουν στην ανάπτυξη.

Έχουμε, πιστεύουμε, επαγγελματικό προσανατολισμό. Και όμως δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για το ποιές ειδικότητες χρειάζεται η οικονομία μας. Παράγουμε έτσι αποφοίτους ή πτυχιούχους που μένουν για χρόνια άνεργοι έως ότου είτε προσληφθούν στο Δημόσιο είτε αποκτήσουν μια κάποια άλλη εξειδίκευση. Το αποτέλεσμα είναι οι νέοι να μαθαίνουν άχρηστες γνώσεις, να απογοητεύονται, τα πανεπιστήμια να λειτουργούν σε λάθος κατεύθυνση, το κράτος να επιδοτεί ανέργους, η παραγωγή να μην έχει τα στελέχη που απαιτούνται και η χώρα να μένει στο διεθνή ανταγωνισμό πίσω.

Για να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα πρέπει μεταξύ άλλων στην Ανώτατη και την Επαγγελματική Εκπαίδευση να αναζητηθούν λύσεις για να αναπτυχθεί η συνεργασία των τριών κλάδων παραγωγής (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς) με τα αντίστοιχα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε θέματα

- προγραμματισμού ειδικοτήτων κατά επίπεδο εκπαίδευσης
- προγραμμάτων σπουδών και επιπέδου προδιαγραφών αποφοίτων
- επιμόρφωσης παραγωγικών στελεχών του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα
- επαγγελματικού προσανατολισμού
- πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών/σπουδαστών σε παραγωγικές μονάδες
- ερευνητικών προγραμμάτων είτε με ανάθεση είτε σε συνεργασία.

Η προσπάθεια αυτή έχει μεσο/μακρο-θεσμο χαρακτήρα. Και ασφαλώς είναι ήδη καθυστερημένη. Σήμερα λοιπόν τίθεται ως άμεσο και επείγον καθήκον. Αλλά δεν αρκεί.

Παράλληλα, πρέπει να αρχίσει μια εντατική προσπάθεια βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα που αφορά στην κατάρτιση και επιμόρφωση και όσων μετέχουν ήδη στην παραγωγή καθώς και όσων μετέχουν στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία.

Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει:

- να προσδιοριστούν με βάση τις άμεσες ανάγκες της παραγωγής οι αντίστοιχες ανάγκες και οι προσανατολισμοί των προγραμμάτων της επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης
- να προσδιοριστούν οι τρόποι και οι κατάλληλες μέθοδοι καθώς και οι αρμόδιοι και υπεύθυνοι φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης αυτών των προγραμμάτων
- να αξιοποιηθούν στον ύψιστο δυνατό βαθμό οι χρηματοδοτικές, οργανωτικές και τεχνολογικές δυνατότητες που προσφέρουν τα Κοινοτικά προγράμματα χωρίς απώλειες, διαρροές ή σπατάλες
- να ενισχυθούν οι σχέσεις των τριών κλάδων παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής) με τα προγράμματα και τους φορείς επαγγελματικού προσανατολισμού και κατάρτισης.

Θέλω τέλος να τονίσω ότι το σύστημα αμοιβών και εργασιακής εξέλιξης είναι εξίσου σημαντικός παράγοντας για τη διαμόρφωση της συμμετοχής του ανθρώπινου κεφαλαίου στην ανάπτυξη. Και σ' αυτό πρέπει να αφιερώσουμε ιδιαίτερη προσοχή!

-III-

Η Κυβέρνηση δεν έχει τη χρονική άνεση να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης το οποίο να αντιμετωπίζει ριζικά το θέμα του ανθρώπινου παράγοντα. Έχει όμως το κύρος και την ικανότητα να δρομολογήσει τις αναγκαίες εκείνες διαδικασίες που θα ενεργοποιήσουν την πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ηγεσία του τόπου προς τη σωστή κατεύθυνση. Συγχρόνως είναι σε θέση να επισημάνει με σαφήνεια στον ελληνικό λαό την κρισιμότητα της σημερινής καταστάσεως, τη σημασία της αναβάθμισης του ανθρώπινου παράγοντα, αλλά και τα αναμενόμενα οφέλη από μια συλλογική προσπάθεια.

Για τους λόγους αυτούς θα δημιουργηθεί μια Ειδική Επιτροπή αναφερομένη στον Πρωθυπουργό με Πρόεδρο άτομο αναγνωρισμένου κύρους. Η Επιτροπή θα συνεργάζεται με το Υπουργείο Παιδείας και θα έχει τη στήριξή του. Στόχος της Επιτροπής θα είναι μέσα σε 2-3 μήνες να παρουσιάσει στον Πρωθυπουργό Έκθεση με την ανάλυ-

ση, τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της για ένα ζετές πρόγραμμα αναβάθμισης του ανθρώπινου παράγοντα. Η Επιτροπή θα έχει ευρείες δικαιοδοσίες και τη δυνατότητα να αντλήσει θέσεις, απόψεις, στοιχεία από ένα ευρύτατο φάσμα ατόμων, οργανώσεων, φορέων κ.α.